

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку
керівників та фахівців соціальної сфери

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
16 грудня 2024 року**

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №7 від 26 грудня 2024 р.)*

Рецензенти:

Фурман Анатолій Анатолійович - доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту гуманітарних наук Національного університету "Одеська політехніка"

Пєнов Вадим Васильович - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізіології здоров'я і безпеки людини та природничої освіти Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у закладах освіти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2024. 208 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

результаті – людині, забезпеченню пріоритету її прав та свобод. Разом з тим, є всі підстави стверджувати, що в країнах, де використовується термін «державне право», ідеали природного права, верховенства права і конституції можуть бути більш розвинуті, ніж в країнах, де застосовується поняття «конституційне право», проте держава ще розвивається і до цих ідеалів лише прагне.

Отже, вживання назв «конституційне право» або «державне право» не має принципового значення. Україна визначилась зі своїм вибором і провідна галузь національного права отримала назву «конституційне право України».

Сформульоване поняття конституційного права України як галузі права дає можливість визначити і дефініцію відповідної навчальної дисципліни (освітнього компоненту) як сукупності знань про засади конституційного ладу, правового статусу особи та її взаємовідносин з державою, засади організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

Список використаних джерел:

1. Козюбра М.І. Конституційне право: галузь права чи особлива базова підсистема – стрижень національної системи права. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2019. Т. 3. С. 70-76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2019_3_11
2. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник. 4-те вид., переробл. та доопр.. К.: Видавництво «Ліра-К», 2012. 576 с.
3. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: підруч. К. : Юрінком Інтер, 2004. 536с.
4. Конституційне право України: провідна галузь національного права України. *Національна академія внутрішніх справ*. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/konst_pu/rozdil/rozdil1.html
5. Совгиря О. В. Предмет конституційного права України: аксіологічна складова на сучасному етапі. *Український часопис конституційного права*. - 2016. № 1. С. 41-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukjourcoml_2016_1_9

**МЕЛЬНИЧЕНКО Марина Василівна,
МЕЛЬНИЧЕНКО Віталій Григорович**

СТОСОВНО УЧБОВОГО РЕПЕРТУАРУ ЗДОБУВАЧІВ-ПІАНІСТІВ БАКАЛАВРАТУ

Виконання творів композиторів віденської класичної школи є однією з необхідних умов формування піаністичних навичок здобувачів бакалаврату. В творчості Й. Гайдна, В.А. Моцарта, Л. ван Бетховена присутня велика кількість творів для будь-якого рівня підготовки виконавця – від початківця до майстра. Проте задачі, які ставлять перед учнем або здобувачем композитори-

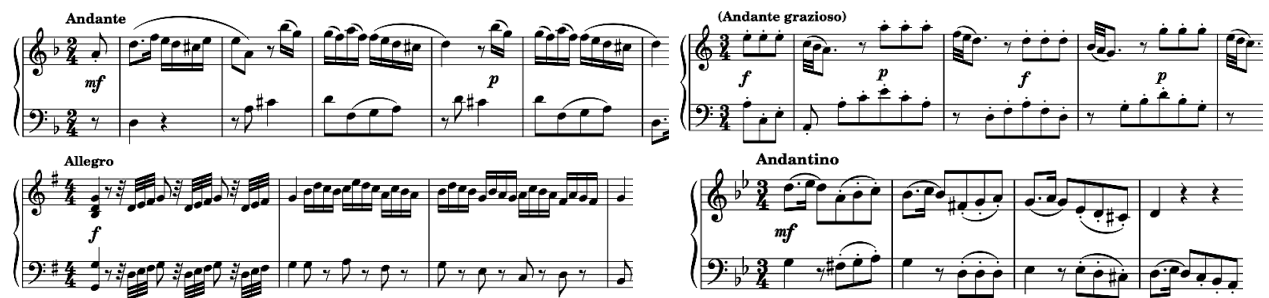
класицисти, складні (особливо в плані музичної форми, певних артикуляційних та технічних прийомів) та не всім по силах. Тим більшої значущості набувають твори сучасників віденських класиків, які простіші за задумом, його втіленням та музичною формою.

Середина та друга половина XVIII століття ознаменована такими важливими процесами в історії розвитку клавірного мистецтва, як становлення форми Сонатного Allegro та удосконалення винайденого на початку століття нового інструменту – фортепіано, що неухильно витісняв із концертних залів своїх попередників – клавикорд та клавесин.

Ці процеси різною мірою відбивалися у творчості композиторів тієї епохи. Яскравим прикладом цього можуть стати твори великої форми двох високо обдарованих музикантів, напевно, найяскравіших представників італійської клавірної музики другої половини XVIII століття Д. Чімароза (1749-1801) та М. Клементі (1752-1832).

Доменіко Чімароза в першу чергу оперний композитор, який створив у цьому жанрі велику кількість творів, популярних не тільки свого часу. Вони й зараз знаходяться в репертуарі багатьох театрів світу. Твори для клавіру (відомі його 32 сонати) були для композитора начебто «побічним» продуктом творчості. Процеси та тенденції у розвитку клавірного мистецтва, що зазначено вище, не дуже торкнулися творчості Д. Чімарози.

Він, як і раніше, писав свої сонати саме для клавесину і користувався старовинною сонатною формою (де розробка не є окремим розділом), ніби віддаючи данину попередній епосі. Але це ніяк не применшує достоїнств цих п'єс. Вони приваблюють своєю мелодійністю, часто нагадують то оперну арію чи вокальний дует, то увертюру чи музику балетного дивертисменту з оперної вистави.

Сонати Д. Чімарози одночастинні, невеликі за обсягом, фактурно достатньо прості, зручні для виконання. Їх написано яскравою музичною мовою і вони легко вчаться напам'ять.

Зупинимося на сонаті G-dur, яку можна рекомендувати до виконання здобувачам молодших курсів зі слабкою підготовкою. За образно-емоційним складом це картина народного свята.

Головна партія весела, стрімка:

Побічна партія більш плавна, звучить в тональності домінанти та нагадує танцювальні кружляння:

У заключній партії відчуються інтонаційні питання та відповіді:

Розробка як самостійний розділ відсутня. Замість неї – музичний матеріал, що нагадує головну партію своєю бадьорістю та енергією, але дещо драматизований застосуванням мінору. Далі одразу звучать побічна та заключна партії в основній тональності. Тобто в цьому творі в наявності типова старовинна сонатна форма.

Соната артикуляційно непроста. Переважний штрих – *poco legato*. Не треба забувати, що написана вона для клавесину, для якого характерне «точкове» звучання. В динаміці присутні різкі контрасти *f-p* (особливо для фраз, що повторюються), що знову ж таки притаманно клавесинній музиці з використанням двох динамічно різно налаштованих мануалів інструменту.

Дещо складні для виконання фрагменти з використанням подвійних терцій. Щоб впоратися з цією задачею, по-перше, терції не слід грати *legato*, а по-друге, потрібно обрати зручну аплікатуру:

Сонати Д. Чимарози музично дуже цікаві, свіжі (попри свій «вік» і «данину минулому») і, звісно, корисні, оскільки вчать артикуляційній та ритмічній точності, розумінню та дотриманню тонкощів фразувальних побудовань.

Поглядом у майбутнє можна назвати творчі прямуювання іншого видатного італійського музиканта Муціо Клементі, який у своїй діяльності втілював у життя прогресивні тенденції розвитку музичного, зокрема клавірного, мистецтва другої половини XVIII століття. Йдеться про винахід та удосконалення інструменту фортепіано та становлення форми Сонатного Allegro класичного зразка.

Діяльність Клементі багатогранна. Насамперед Клементі – це піаніст-віртуоз (відомо, що з 14-річного віку він уже активно виступав із концертами у різних країнах Європи). Клементі, який розумів переваги фортепіано та був його шанувальником та пропагандистом, брав участь у його вдосконаленні та навіть його виробництві (як співвласник фабрики музичних інструментів в Англії). Муцію Клементі вів також активну педагогічну діяльність. Він створив свою методику навчання гри на фортепіано, написав працю «Фортепіанна метода для початківців». Серед його учнів ми бачимо таких видатних віртуозів та композиторів, як Ф. Калькбреннер, І. Мошелес, І. Крамер, Дж. Фільд.

Як композитор Клементі віддавав безумовну перевагу фортепіано (хоча для симфонічного оркестру в його здобутку присутні деякі твори). Його перу належать 58 сонат, кілька опусів сонатин, варіації, рондо, три зошити етюдів *Gradus ad Parnassum*. Художня цінність творчої спадщини Клементі, звичайно ж, поступається «корисності» його творів. Прийнято вважати І. Гуммеля, М. Клементі та К. Черні інструктивним крилом фортепіанного мистецтва. Але скільки піаністичних «вітамінів» міститься у творах цих майстрів! Яким найтоншим технічним деталям гри на фортепіано вони навчили нас! З повною підставою можна сказати, що не виросло жодного піаніста, який зміг би обійтися без інструктивно-технічного вишколу цих блискучих знавців усіх без винятку прийомів піаністичної «кухні».

З усього здобутку фортепіанної музики М. Клементі Сонатини ор.36 – це твори, які безумовно можна рекомендувати для вивчення здобувачами молодших курсів бакалаврату. Під час роботи над цими Сонатинами можна відразу помітити вплив на творчий стиль Клементі музики Й. Гайдна і особливо В.А. Моцарта, з яким у 1771 році відбулося їхнє особисте знайомство.

Всі сонатини ор.36 дво- чи трьохчастні; всі перші частини цих творів написані у формі Сонатного Allegro типового зразку. Принципами музичного розвитку, фактурою та мелодикою Клементі дуже наслідує В.А. Моцарту. Звичайно, потрапити під вплив таких музичних геніїв, як Гайдн та Моцарт, не дивно. Але кінець кінцем, основна «корисність» Сонатин Клементі полягає саме в тому, що вони готують піаніста до виконання більш серйозних, глибоких за змістом, об'ємних за розмірами та більш складних за піанізмом творів віденських класиків.

Розглянемо 1 частину сонатини D-dur (ор.36, №6).

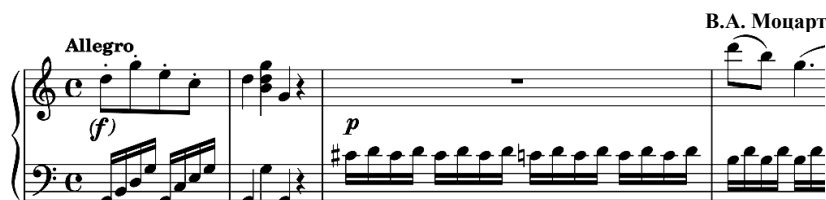
Першу частину сонатини написано у формі Сонатного Allegro з чіткими межами експозиції, розробки та репризи. В експозиції представлені всі партії: головна, зв'язуюча, побічна та заключна. Головна та побічна партії не контрастні, вони обидві ніжного, пісенного характеру.

Головна партія охоплює досить великий діапазон і завершується віртуозними пасажами, що приводять до зв'язуючої партії. За мелодикою ця основна тема нагадує головну партію сонати К.333 В.А. Моцарта.

Хочеться звернути увагу на звук *ля* другої октави в партії правої руки у другому такті, який у багатьох редакціях позначений *sf*. Його в жодному разі не можна форсувати, а слід «дістати» дуже ніжно і дещо мрійливо.

Зв'язуюча партія віртуозна, її бравурне закінчення раптово змінює ідилічна пісенна побічна партія. Перехід від зв'язуючої партії до побічної нагадує аналогічний фрагмент із сонати К.545 В.А. Моцарта. Збігається і акомпанемент (що ніби «джизчить») лівої руки обох побічних партій.

Заклучна партія віртуозна і подібна до інструктивного етюду. Не дивно, що на адресу Клементі часто звучали дорікання щодо сухості його мелодійної мови, прямолінійної етюдності пасажів. Як бачимо з прикладу цієї Сонатини, на тривалі і вишукані мелодійні лінії композитора начебто не вистачає і він постійно відхиляється у бік віртуозності. Деякі дослідники називають сонати та сонатини Клементі інструктивними етюдами у сонатній формі. Піаністи жартують, називаючи їх "спортивними".

Перехід від експозиції до розробки за образно-емоційним складом знову ж таки нагадує музику В.А. Моцарта, зокрема аналогічний епізод з сонати К.283.

У розробці ніжні, тріпотливі мотиви двічі змінюються на віртуозні фрагменти. Останній з них трохи драматизований. Розробка невелика, змінюється вона репризою, цілком традиційною.

Хочеться звернути увагу на розташовані в деяких редакціях сонатин ор.36 варіанти виконання різних фрагментів, які розраховані на піаністів з маленькою рукою. Однак, всі ці варіанти нелогічні, заплутані і, звичайно ж, програють основній версії тексту.

Також у деяких виданнях сонатин редактори від себе додають мелізми, які не завжди виправдані, а в деяких випадках просто зайві, як форшлагги в наведеному нижче фрагменті. Все ж М. Клементі вже практично відходить від клавесинної практики, що часто зловживала орнаментикою.

Тому під час роботи над сонатинами бажано орієнтуватися на Urtext.

Сонатини Клементі приваблюють учнів простотою тексту, невигадливою мелодикою, прозорістю фактури і, звичайно, своєю енергійністю та настроєм бадьорості, закладеними в них автором.

З погляду викладачів сонатини Клементі дуже важливі та корисні, тому що вчать справлятися з задачами творів великої форми, різним прийомом артикуляції, змінами фортепіанного туше, необхідними при переході від

пісенних фрагментів до віртуозних. Сонатини Клементі надзвичайно важливі та корисні як підготовка до розуміння та виконання творів великої форми великих віденських класиків.

Твори Д. Чимарози та М. Клементі містять також додаткові корисності для здобувачів. По-перше, вони дають чітку уяву про старосонатну і що важливіше – традиційну сонатну форму. Грані форми сонатин М. Клементі чіткі, тональний план традиційний (на відміну від творів композиторів віденської школи, які знаходяться в постійному пошуку вдосконалення змістовності та драматургічності цієї форми). По-друге, вплив оперної творчості Д. Чимарози на його сонати дає змогу здобувачеві опанувати прийоми кантиленності, які в подальшому йому знадобляться при роботі над творами В.А. Моцарта та композиторів ХІХ століття (зокрема, Ф. Шопена, Ф. Шуберта, Ф. Ліста). По-третє, використання цими композиторами нескладних поліфонічних прийомів та розповсюджених гармонічних зворотів допоможе краще зрозуміти матеріал деяких учбових дисциплін, наприклад «Стильова гармонія». І з точки зору розуміння еволюції музично-історичних процесів знайомство з творчістю цих майстрів теж буде корисним, адже італійська музика другої половини ХVІІІ століття асоціюється насамперед з оперною школою, а не з розвитком інструментального виконавства (хоч для Д. Чимарози, як зазначено, його сонати були похідними).

Таким чином, можна зазначити, що вивчення творів М. Клементі та Д. Чимарози сприятиме формуванню професійних навичок у здобувачів, готуватиме їх до виконання музики віденських класиків (і не тільки), а також надасть їм додаткові музично-теоретичні та музично-історичні знання, які допоможуть майбутнім фахівцям в їх подальшій виконавській та педагогічній діяльності.

МУЛИК Катерина Олександрівна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність означеної проблеми полягає у наявності діалектичних суперечностей між сформованими якостями особистості соціального працівника та об'єктивними сучасними вимогами, нормами, стандартами професійної діяльності, що зумовлює подальший розвиток особистості через інтеграцію її різних якостей. Вирішення цієї суперечності здійснюється в процесі фахової підготовки, яка в сучасних умовах потребує розв'язання

штучного інтелекту під час проєктування вибіркового навчальних дисциплін	
КАЛЮЖНА Юлія Іванівна Інноваційні підходи до викладання політології: досвід проєктного навчання	53
КИНСЬВА Поліна Петрівна Особливості використання сучасних методів навчання при підготовці фахівців з фізичного виховання	56
КОВИЛІНА Вероніка Геннадіївна Transforming education through distance learning approaches	59
КОЛБІНА Людмила Анатоліївна Формування ціннісного ставлення молодших школярів у процесі спілкування в інклюзивному освітньому середовищі	62
КОРГУН Лариса Миколаївна Професійна підготовка здобувачів з особливими освітніми потребами в закладах вищої освіти України	65
КОСТЯШКІН Іван Олександрович Сучасні форми та методи навчання при викладанні курсу «Земельне право»	70
КРАВЕЦЬ Ірина Михайлівна Цінність здобуття вищої освіти, її особливості та сучасні виклики	72
КРИМОВА Наталія Олексіївна Reflective environment as a basis for the implementation of innovative teaching methods in higher education institutions	75
КУЧЕРУК Олег Олексійович К питанню про викладання дисципліни «Історія морського судноплавства» в навчальних закладах України	79
ЛЕОНОВА Вероніка Іванівна Організація соціально-педагогічного тренінгу	82
ЛИСИЧЕНКО Микола Леонідович Зміна навчальних планів підготовки фахівців з енергетичних спеціальностей	84
ЛИТВИНЕНКО Ірина Леонідівна До питання про поняття конституційного права України як галузі права та освітнього компонента	86
МЕЛЬНИЧЕНКО Марина Василівна, МЕЛЬНИЧЕНКО Віталій Григорович Стосовно учбового репертуару здобувачів-піаністів бакалаврату	89
МУЛИК Катерина Олександрівна Психолого-педагогічні аспекти іншомовної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти	95
НЕПОМНЯЩА Ірина Миколаївна Інноваційні технології як	99